

R e c e n z j a

osiągnięcia naukowego oraz pozostałych aktywności, w tym innych aktywności naukowo-badawczych, organizacyjnych, dydaktycznych, popularyzujących naukę

dr Moniki Sus

ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Na podstawie obowiązujących przepisów ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U., 2018, poz. 1668) dokonano oceny dorobku dr Moniki Sus w kluczowych obszarach.

Recenzja została podzielona na następujące części: 1. sylwetka habilitantki; 2. ocena osiągnięć naukowych Habilitantki zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2b ustawy; 3. ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych; 4. ocena aktywności naukowej w więcej, niż w jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej; 5. ocena dorobku dydaktycznego; 6. ocena aktywności w zespołach badawczych, dorobku organizacyjnego, aktywności eksperckiej i popularyzującej naukę; 7. pozostała aktywność.

I. Sylwetka habilitantki

Dr Monika Sus w 2004 roku ukończyła pięcioletnie studia magisterskie na kierunku *stosunki międzynarodowe* w zakresie Niemcoznawstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W tym samym roku ukończyła pięcioletnie studia magisterskie na kierunku *stosunki międzynarodowe* (specjalizacja handel zagraniczny) na Wydziale Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. W obu przypadkach stopień naukowy magistra uzyskała z wynikiem bardzo dobrym.

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskała w 2009 roku w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego na podstawie rozprawy doktorskiej „Doradztwo w polityce zagranicznej Polski i Niemiec. Między Nauką a Polityką. Recenzentami rozprawy byli prof. dr hab. Adam Daniel Rotfeld oraz prof. dr hab. Romuald Gelles. Promotorem rozprawy był dr hab. Tadeusz Romuald Lebioda, prof. UW.

W tym miejscu warto podkreślić, iż zarówno studia magisterskie z zakresu stosunków międzynarodowych, jak również uzyskany stopień naukowy w zakresie nauk o polityce pozwoliły dr Monice Sus na kreowanie drogi zawodowej w sposób umożliwiający wykorzystanie zdobytej przez nią wiedzy i ugruntowanie posiadanego potencjału naukowego i badawczego. Świadczy o tym podjęcie zatrudnienia w Centrum Studiów Niemcoznawczych

i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, a także zatrudnienie w Hertie School w Berlinie z równoczesną afiliacją na London School of Economics and Political Science w Londynie, czy też obecne zatrudnienie na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk.

Warto również wskazać na realizację przez Habilitantkę rocznego stypendium w ramach programu Jean Monnet Postdoctoral Fellowship w Europejskim Instytucie Uniwersyteckim we Florencji, jak również i inne osiągnięcia, w tym chociażby stypendium Fundacji im. Roberta Boscha.

II. Ocena osiągnięć naukowych Habilitantki zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2b ustawy

Osiągnięciem naukowym, które Habilitantka wskazała jako podstawę wniosku o stopień naukowy, jest cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych zatytułowany „Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej po 2009 roku z perspektywy instytucjonalizmu i studiów nad przyszłością”. W ramach cyklu (zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2b ustawy mowa o cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. b) ujętych zostało 13 artykułów w czasopiśmie naukowych (12 w języku angielskim oraz 1 w języku polskim).

Posiłkując się przedstawionymi przez Habilitantkę w autoreferacie informacjami, na ów cykl składają się 3 artykuły o wartości każdy po 140 pkt., 5 artykułów po 100 pkt., 3 artykuły po 20 pkt. oraz 1 za 5 pkt. (łącznie 1055 pkt.) (str. 3 autoreferatu). Artykuły w cyklu uszeregowano w kolejności chronologicznej, poczynając od najnowszych publikacji.

W tym miejscu pozwolę sobie zauważyć, iż wybór artykułów stanowiących cykl wynika z konsekwentnie budowanej kariery naukowej przez Habilitantkę. Obejmuje on publikacje wydane na przestrzeni lat 2014 – 2020, głównie w periodykach zagranicznych, a które są następstwem zarówno samodzielnej aktywności badawczej, jak również współpracy naukowej podejmowanej w ramach krajowych i zagranicznych ośrodków naukowych. Ujęte w cykl artykuły stanowią konsekwencję pracy Habilitantki w ramach czterech projektów naukowych. Pierwszy dotyczył prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej i finansowany był przez Fundację Friedricha Eberta i realizowany był z prof. Ireneuszem Pawłem Karolewskim z CSNE oraz dr Thomasem Mehlhausenem z Uniwersytetu Poczdamskiego (w autoreferacie błędnie wskazano artykuł nr 13, winien być 12 - *The Polish EU Council*

Presidency in 2011: Master or Servant?, "Journal of European Integration", 37, 2015; str. 4 autoreferatu. Drugi projekt to „Intergovernmentalizm a ponadnarodowość? Zagadka polityki zagranicznej Unii Europejskiej po Traktacie z Lizbony”, sfinansowany przez NCN i zrealizowany w latach 2014-2017 (obejmuje on artykuły **5** - *Introduction: strategy in EU foreign policy*, "International Politics", 56, 2019; **6** - *Institutional innovation of EU's foreign and security policy: Big leap for EU's strategic actorness or much ADO about nothing?*, "International Politics", 56, 2019; **9** - *Member States as strategy-maker or strategy-taker? Analyzing Polish involvement in the development of the EU global strategy*, "Polish Political Science Yearbook", 45, 2016; **10** - *Inventors and Gatekeepers? The EU Member States and the European External Action Service. Towards an analytical framework*, "Journal of Regional Security", 11, 2016; **13** - *Polish Role in Shaping the EU Foreign and Security Policy during its Council Presidency in 2011*, "Yearbook of Polish European Studies", 17, 2014; częściowo **11** - *The European Parliament's Diplomacy – a Tool for Projecting EU Power in Times of Crisis? The Case of the Cox Kwasniewski Mission*, „Journal of Common Market Studies”, 55, 2016. Trzeci projekt „Dahrendorf Forum – Debating Europe” prowadzony był przez Hertie School i LSE, a którego Habilitantka była współwykonawcą (artykuły **1** - *Theory infused and policy relevant – On the usefulness of scenario analysis in IR studies*, "Contemporary Security Policy", 2020; **3** - *Introduction: The Rise of Geopolitics in the EU's Approach in its Eastern Neighbourhood*, "Geopolitics", 24, 2019; **4** - *Post-Brexit EU/UK security cooperation: NATO, CSDP+ or 'French Connection'?*, "The British Journal of Politics and International Relations", 20, 2019; **7** - *Setting the scene for alternative futures for European Union's foreign policy 2025*, "Futures. The journal of policy, planning and futures studies", 97, 2018; **8** - *Towards the European Union's Foreign Policy 2025. Taking stock of the Dahrendorf Foresight Project*, "Global Policy", 8, Supplement 4, 2018; oraz częściowo **11** - *The European Parliament's Diplomacy – a Tool for Projecting EU Power in Times of Crisis? The Case of the Cox Kwasniewski Mission*, „Journal of Common Market Studies”, 55, 2016. Czwarty projekt „Wysoki Przedstawiciel jako polityczny przedsiębiorca. Dynamika procesu decyzyjnego w unijnej polityce zagranicznej po 2009”, finansowanego przez NCN (artykuł **2** - *Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa jako przedsiębiorca polityczny. Propozycja podejścia badawczego*, "Rocznik Integracji Europejskiej", 3, 2019. Dodatkowo 3 pozycje zawarte w cyklu (3, 5 i 7) to artykuły wprowadzające do specjalnych wydań czasopism – „Geopolitics”, „International Politics” oraz „Futures”, które Habilitantka współredagowała samodzielnie lub wraz z dr Cristianem Nitoiu. Nadmienię w tym miejscu, iż w do dokumentacji Habilitantka dołączyła

potwierdzenie o współautorstwie prac wykazanych w cyklu jako powstałe przy współpracy z innymi autorami.

Zamysł cyklu stanowiącego podstawę procedury habilitacyjnej i zastosowane podejścia badawcze prowadzą do niezwykle interesujących rezultatów poznawczych. W założeniu Habilitantki mają służyć realizacji nadrzędnego dla cyklu celu jakim jest analiza procesów decyzyjnych i współzależności między aktorami międzyrządowymi i ponadnarodowymi kształtującymi unijną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa w latach 2009-2020. W swoich rozważaniach co - uzasadnia - przyjmuje szerokie ujęcie unijnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, rozumianej jako zespół działań prowadzonych przez instytucje unijne oraz państwa członkowskie UE wobec partnerów zewnętrznych, uznając za jej części składowe także elementy polityki obrony (s. 5 autoreferatu). Cykl artykułów jest jednorodny, ważki ze względów poznawczych, komplementarny i umożliwia Habilitantce realizację sformułowanych przez nią zamierzeń badawczych z zastosowaniem perspektywy nowego instytucjonalizmu oraz możliwości analitycznych studiów nad przyszłością. W istocie oba te podejścia mają dużą wartość objaśniającą, na co zwraca uwagę również sama Habilitantka argumentując zasadność ich wykorzystania (str. 8-10 autoreferatu). Zastosowane podejścia ze względu na swoje walory analityczne pozwalają zatem na realizację powyżej wspomnianego nadrzędnego celu badawczego.

Dalej zauważę, iż synergia tych dwóch wyróżnionych podejść badawczych umożliwiła Habilitantce sformułowanie trzech nadrzędnych pytań badawczych, które porządkując naukowe dociekania Habilitantki pozwalają równocześnie na wyjaśnianie kluczowych zagadnień stanowiących ramy dla zaproponowanego przez nią cyklu. Wspomniane pytania badawcze zostały sformułowane następująco: W jakim zakresie postępujący proces instytucjonalizacji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE oddziałuje na interakcje między współkształtującymi ją aktorami oraz na ich rolę w procesie decyzyjnym?; Na ile rosnąca niestabilność w unijnym sąsiedztwie oraz przekształcenia ładu międzynarodowego zmieniają podejście aktorów supranarodowych oraz państw członkowskich do kształtowania polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej?; Do jakiego stopnia, w obliczu dużej dynamiki zmian na arenie globalnej, metody wpisujące się w nurt studiów nad przyszłością pozwalają na rozszerzenie procesu analitycznego w zakresie unijnej polityki zagranicznej o identyfikację głównych czynników zmianotwórczych oraz rozpoznawanie impulsów zmian? Uzupełnione o szereg pytań cząstkowych w założeniu umożliwiły Habilitantce eksplikację kluczowego zagadnienia jakim jest polityka zagraniczna i bezpieczeństwa UE po 2009 roku i sformułowanie przekonania wskazującego na wzrost poziomu instytucjonalizacji unijnej

polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, wzrost zainteresowania państw członkowskich polityką zagraniczną i bezpieczeństwa, rozwinięcie się narracji o potrzebie zwiększenia autonomii strategicznej UE, wprowadzeniu szeregu instrumentów z zakresu bezpieczeństwa i obrony, które mają służyć wzmocnieniu zdolności UE do działania na tym obszarze, w końcu konstatacji, iż pomimo daleko idących zmian w kontekście unijnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa kompetencje decyzyjne w tym zakresie wciąż pozostają w gestii państw członkowskich działających poprzez swoich reprezentantów w Radzie Europejskiej lub w Radzie UE.

Dalszy mój wywód poprzedzę uwagą natury metodologicznej. Projektując postępowanie badawcze i uzasadniając potrzebę ich prowadzenia należy mieć na uwadze konieczność klarownego określenia problemu badawczego i przedmiotu badań, sprecyzowanie celu zasadniczego i celów pośrednich pracy, które na dalszym etapie umożliwią prawidłowe sformułowanie pytań problemowych i stawianie zintegrowanych z nimi hipotez.

Mając na uwadze powyższe zauważę brak sformułowanych w autoreferacie hipotez badawczych (zarówno hipotezy głównej, jak i hipotez szczegółowych), które stanowiąc istotny element prowadzonego procesu badań porządkowałyby sformułowane pytania badawcze stanowiąc ich dopełnienie. Przeprowadzone przez Habilitantkę postępowanie badawcze sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze, a w konsekwencji ma służyć osiągnięciu zakładanego przez nią celu badawczego. Uważam, iż należało koncentrować naukową narrację w odniesieniu do sformułowanych hipotez i towarzyszących im pytań, a nie wyłącznie ograniczać się do wnioskowania w oparciu o sformułowane pytania bez nawiązania do hipotez. Jest to w mojej ocenie element, którego w autoreferacie zabrakło (a przynajmniej nie są one wprost sprecyzowane), który stanowiłby zarazem dopełnienie uzasadnienia dla konstrukcji cyklu i jego spójności.

Ujęte w cykl artykuły z wykorzystaniem przede wszystkim metod jakościowych (w mniejszym zakresie ilościowych) analizują wybrane aspekty polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej po 2009 roku. Zastosowany przez Habilitantkę proces badawczy opiera się przede wszystkim na metodzie studiów przypadku, która jest dla niej metodą wiodącą. Zastosowane techniki badawcze to śledzenie procesu, analiza treści oraz technika wywiadu. Zarazem pozwolę sobie zauważyć, iż lektura artykułów stanowiących cykl prowadzi do spostrzeżenia, iż w procesie ich przygotowania wykorzystano, także i inne metody badawcze zarówno jako metody główne, jak i pomocnicze.

Przystępując do jakościowej oceny artykułów stanowiących cykl pragnę zauważyć, iż Habilitantka prezentuje wiele ciekawych i oryginalnych rezultatów badań. Szczególnie interesujące są wnioski płynące chociażby z artykułów odpowiadających na pytanie pierwsze, które Habilitantka przyjęła w autoreferacie, a odnoszące się do wpływu procesu instytucjonalizacji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE na interakcje między kształtującymi ją aktorami oraz na ich rolę w procesie decyzyjnym. Analizując proces ewolucji instytucjonalizacji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, zauważa istotność czynników determinujących jego dynamikę, i w efekcie oddziaływującym na rolę i pozycję UE na arenie międzynarodowej (artykuł 2 cyklu). W istocie bowiem, w równym stopniu zewnętrzne, jak i wewnętrzne (wewnątrzunijne) determinanty stanowiły o większej, czy mniejszej intensywności działań unijnych aktorów aktywnych w ramach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, sprawności ich działania, i w konsekwencji sprostania wyzwaniom wynikającym z rozwoju sytuacji w bliższym i dalszym sąsiedztwie UE. Słuszny jest również pogląd wskazujący na implikację procesu instytucjonalizacji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa na możliwości sprawcze niektórych aktorów co Habilitantka dowodzi na przykładzie polskiej prezydencji w Radzie UE. W tym kontekście ciekawie formułuje wnioski płynące z analizy funkcjonowania prezydencji rotacyjnej w ramach nakreślonych traktatem lizbońskim, czyniąc z polskiej prezydencji w 2011 roku studium przypadku (artykuł 12, 13 cyklu). Uwzględniając specyfikę prezydencji rotacyjnej akcentuje możliwości oddziaływania i kształtowania przez Polskę polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE (przy okazji promując własne postulaty i oczekiwania chociażby w kontekście wschodniego sąsiedztwa UE) z wykorzystaniem zasobów państwa sprawującego prezydencję (artykuł 13). Konstruując odpowiedź na postawione w autoreferacie pytanie dotyczące roli i wzajemnych relacji aktorów kształtujących politykę zagraniczną i bezpieczeństwa UE Habilitantka swoje dywagacje osadza w wizji państw członkowskich odnośnie znaczenia tychże (mowa o Wysokim Przedstawicielu do Spraw Zagranicznych i Bezpieczeństwa, Europejska Służba Działań Zewnętrznych) i możliwego, akceptowalnego przez nie zakresu wyzbycia się przez państwa członkowskie (czy inaczej scedowania) swoich kompetencji. Analizuje postawy państw członkowskich dotyczące delegowania kompetencji z zakresu polityki zagranicznej i bezpieczeństwa na poziom unijny eksponując przypadek Polski, Niemiec i Wielkiej Brytanii. Równocześnie na ich przykładzie zwraca uwagę na istnienie zróżnicowanych motywacji, które towarzyszą państwom członkowskim wspierającym, bądź kontestującym wzmocnienie aktorów unijnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa poprzez delegowanie istotnych kompetencji. Dokonując pogłębionej egzegezy Habilitantka zauważa istnienie paradoksalnej

sytuacji, która sprowadza się do swoistego klinczu. Jest on rezultatem krytyki przez państwa członkowskie braku efektywności działania ze strony unijnych instytucji, z drugiej zaś niechęci do dzielenia się posiadanymi kompetencjami (artykuł 10 cyklu). Równie interesujące wnioski wysnuła Habilitantka analizując misję Parlamentu Europejskiego na Ukrainie postrzegając ją jako innowacyjne narzędzie dyplomatyczne mogące wzmocnić pozycję UE i promować cele unijnej polityki na zewnątrz (artykuł 11 cyklu). Dostrzegając wymierne efekty misji PE na Ukrainie - z którymi nie sposób polemizować - wskazała zarazem na źródła ograniczeń tego rodzaju instrumentów.

Relacje państwa członkowskie – supranarodowe instytucje stały się przedmiotem analizy w artykule 2 cyklu, w którym Habilitantka dowodzi, iż w sprzyjających warunkach zewnętrznych i przy zastosowaniu właściwej strategii (w tym przypadku strategii politycznego przedsiębiorcy) instytucje europejskie czego przykładem jest Wysoki Przedstawiciel mogą powiększyć pole manewru wobec państw członkowskich.

Pytanie o wpływ rosnącej niestabilności w unijnym sąsiedztwie na zmianę podejść aktorów supranarodowych oraz państw członkowskich do kształtowania polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE Habilitantka rozważa w kilku artykułach cyklu (m.in. 2,3, 5,6 i 9). Analizując wyróżnione kwestie wykorzystując zdolności eksplanacyjne nowego instytucjonalizmu oraz studiów nad przyszłością wskazuje na zmiany jakie zaszły w postrzeganiu przez aktorów supranarodowych oraz państw członkowskich polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Zauważa ona, iż zasadniczym motywem modyfikacji ich dotychczasowego zapatrywania były wzmagające się kryzysy w bezpośrednim sąsiedztwie UE. W tym miejscu zauważę, iż konstrukcja pytania II (w grupie pytań kluczowych) wskazuje, iż Habilitantka rozważa tkwiące na zewnątrz czynniki wpływające na zmianę podejścia aktorów supranarodowych oraz państw członkowskich do kształtowania polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE. W mojej ocenie dwa z trzech pytań szczegółowych wspomagają wyjaśnienie tych zależności. Wątpliwości moje budzi pytanie o wpływ decyzji Wielkiej Brytanii o wyjściu z UE na funkcjonowanie w zakresie unijnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. W mojej opinii powinno ono być inaczej ujęte, tudzież pytanie główne powinno być skonstruowane tak, by odnosiło się także do wpływu brytyjskiej decyzji o wyjściu z UE na funkcjonowanie unijnej polityki. Interesujących spostrzeżeń zarówno w warstwie teoretycznej, jak i empirycznej dostarcza lektura artykułów analizujących politykę zagraniczną i bezpieczeństwa UE z uwzględnieniem metod właściwych dla studiów nad przyszłością. Zastosowanie tego podejścia umożliwiło Habilitantce na egzegezę czynników o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym, które w perspektywie kilkunastu lat będą w jej

opinii wpływać na politykę zagraniczną i bezpieczeństwa UE. Cenne są również jej dywagacje poświęcone możliwym scenariuszom rozwoju współpracy w zakresie bezpieczeństwa między UE a Wielką Brytanią, w tym te dotyczące charakteru brytyjskiego zaangażowania w kwestie bezpieczeństwa europejskiego, możliwych form i zasad współpracy w tym obszarze pomiędzy Wielką Brytanią a UE, korzyści jakie mogą wynikać z tego faktu zarówno dla Wielkiej Brytanii usiłującej zdefiniować swoją pozycję na arenie międzynarodowej, jak również UE, która pomimo zainteresowania wykorzystaniem brytyjskiego potencjału do własnych celów dąży do zbalansowania wzajemnych relacji unikając nadmiernego „dowartościowania” Wielkiej Brytanii w aspekcie europejskiego bezpieczeństwa (artykuł 4 cyklu).

Reasumując, analiza przedstawionych do oceny artykułów ujętych w ramy cyklu pozwala na konkluzję, iż Habilitantka wykazuje się znajomością literatury przedmiotu, prezentuje ustrukturyzowaną, analityczną znajomość problemów kluczowych z punktu widzenia jej badań. Przedstawione do oceny teksty cechuje naukowa rzetelność, zastosowanie właściwych podejść teoretycznych, prawidłowe wnioskowanie, i co istotne wyniki prowadzonych badań mają wartość aplikacyjną. Realizowane przez Habilitantkę badania w warstwie koncepcyjnej i teoretycznej są prawidłowo zaprojektowane, wiodą do realizacji przyjętych założeń badawczych, co istotne są zaawansowane i wnoszą wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji. Warstwa metodologiczna i teoretyczna poszczególnych artykułów nie budzi zastrzeżeń. Habilitantka testuje różne podejścia badawcze, procedury, metody i techniki badawcze funkcjonujące w ramach dyscypliny nauki o polityce i administracji, poszukuje nowych rozwiązań, absorbując zarazem dorobek badaczy zagranicznych na grunt polskiej nauki. Pozytywne oceny budzi fakt publikowania poszczególnych artykułów w renomowanych czasopismach co wydaje się być istotne z punktu widzenia propagowania wyników prowadzonych badań i ich umiędzynarodowienia. Równie cenne jest prowadzenie przez Habilitantkę wspólnych projektów naukowych z badaczami z innych ośrodków naukowych. Szczególnego podkreślenia wymaga wspomniana internacjonalizacja jej dorobku.

Moje uwagi metodologiczne, które wyraziłam wcześniej dotyczącą ujętych w autoreferacie założeń metodologicznych cyklu. Nie rzutują one na moją pozytywną opinię dotyczącą wartości poznawczej podjętego w cyklu problemu badawczego, jego koncepcyjnego kształtu, zastosowanych podejść teoretycznych, acz brak wyraźnego skonstruowania hipotez w autoreferacie i prowadzenia naukowej narracji w odniesieniu do

hipotez a nie pytań badawczych stanowi podejście, co do którego wyraziłam swoje wątpliwości.

III. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Poza stanowiącymi cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, Habilitantka przedstawiła w swojej dokumentacji także i inne ważne pod względem naukowym publikacje. Jest autorką dwóch monografii. Pierwsza ukazała się w 2011 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego *Doradztwo w polityce zagranicznej Polski i Niemiec. Inspiracje dla Polski na przykładzie wybranych ośrodków eksperckich* i stanowi efekt jej badań prowadzonych w ramach prac nad dysertacją doktorską. Druga to wydana 2014 roku publikacja zatytułowana *Unia Europejska jako siła transformacyjna na Wschodzie w latach 2009–2013. Przypadek Ukrainy i stanowi*. Jest współredaktorką trzech monografii *The Transformative Power of Europe. The Polish case*, Baden-Baden: Nomos 2015 (współredakcja z I. P. Karolewski); *Poland's EU-Council Presidency under Evaluation. Navigating Europe through Stormy Water*, Baden-Baden: Nomos 2013 (współredakcja wraz z I.P. Karolewski, T. Mehlhausen); *Niemiecka scena polityczna 2009-2013. Aktorzy, zagadnienia i wyzwania*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, 2013 (współredakcja wraz z A. Kruk). Ponadto redagowała lub współredagowała wydania specjalnych czasopism, mowa o „Geopolitics” oraz „International Politics”, które redagowała wspólnie z Cristianem Nitoiu oraz samodzielną redakcję „Futures”. Ponadto jest autorką 17 rozdziałów w pracach zbiorowych, z czego 5 we współautorstwie. Jest autorką (wspólnie z Benjaminem Martillem) artykułu *Great expectations: The Brexit moment in EU security and defence and the return of the capabilities–expectations gap*, który ukazał się w czasopiśmie “Europe and the World – A Law Review” (2019) oraz *Uncovering the impact of think tanks on foreign policy making. Case studies from Poland and Czech Republic*, “International Spectator. Italian Journal of International Affairs”, 52, 2017 (współautor Daniel Cadier). Habilitantka wskazała również na 15 publikacji (o różnym charakterze), który wpisują się w jej zainteresowania związane z doradztwem politycznym.

Jej dorobek naukowy z lat 2009-2020 podzielić można na cztery obszary tematyczne: polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej po 2009 roku z perspektywy instytucjonalizmu i studiów nad przyszłością”, polska polityka zagraniczna, doradztwo w polityce zagranicznej w Polsce oraz relacje polsko-niemieckie.

Pierwszy z wyróżnionych obszarów badawczych stanowi jej główny punkt zainteresowań naukowych, o czym świadczy chociażby liczba publikacji poświęconych tej

tematyce. Poza zasadniczymi publikacjami stanowiącymi cykl publikacji, Habilitantka wykazała szereg innych osiągnięć naukowych, które powstały jako rezultat jej kilkuletniej aktywności. W tym miejscu warto wskazać na prowadzone przez Habilitantkę badania dotyczące chociażby następstw politycznych, gospodarczych, społecznych Brexitu, z punktu widzenia zarówno Wielkiej Brytanii, jak i UE i jej państw członkowskich. Trudno nie zgodzić się ze stanowiskiem Habilitantki, która zauważa, iż niezależnie od tego, jaki model relacji z UE zostanie ustalony Wielka Brytania w każdym wariantcie poniesie negatywne konsekwencje gospodarcze i stanie się politycznie słabszą. Podobnie, jak UE, która straci jedno z najsilniejszych gospodarczo i politycznie państw członkowskich odgrywającego istotną rolę w procesach wewnątrzunijnych (Rozplątywanie współzależności: przypadek Brexitu, w: W. Kostecki, B. E. Nowak, K. Smogorzewski (red.), *Przyszłość międzynarodowego ładu liberalnego i rola Europy*, Warszawa 2019, s. 175-200). Ustalenia związane z wychodzeniem Wielkiej Brytanii z UE Habilitantka opublikowała zarówno w licznych publikacjach o naukowym, jak i popularno-naukowym charakterze (*Brexit. Gdy wszyscy przegrywają*, Fundacja Roberta Schumana, 2019). Równocześnie na tle rozważań jakie prowadzi Habilitantka można zastanowić się czy kryzys związany z wychodzeniem Wielkiej Brytanii z UE, a z całą pewnością fakt ten postrzegać należy w kategorii kryzysu z punktu widzenia funkcjonowania UE, nie będzie w przyszłości dla UE czynnikiem dynamizującym zmiany wewnętrzne i w efekcie wzmacniającym Unię.

Drugi obszar badań obejmuje publikacje poświęcone różnym aspektom polskiej polityki zagranicznej, w szczególności procesom europeizacji polskiej polityki zagranicznej oraz aktywności Polski wobec Niemiec i Rosji. Na tym tle interesujące są opinie Habilitantki dotyczące skutków europeizacji w kontekście polskiej polityki zagranicznej, do których zalicza ona chociażby kwestię reformy struktur MSZ i profesjonalizacji polskiej dyplomacji, przeniesienie problemów zewnętrznych na poziom unijny, czy też możliwość zwiększenia siły oddziaływania polskiej polityki zagranicznej z wykorzystaniem mechanizmów unijnych (*Europeizacja polskiej polityki zagranicznej*, w: R. Riedel (red.), *Europeizacja Polityk Publicznych w Polsce*, Opole 2016, s. 265-281). Odnosząc się do tego spostrzeżenia Habilitantki zauważyć można, iż w istocie członkostwo Polski w UE stanowiło wsparcie realizacji polityki zagranicznej Polski w wymiarze bilateralnym. Korzystając z europejskiego instrumentarium Polska wzmacniała działania, które w innych warunkach nie miałyby szansy zostać zrealizowane. Interesujące są również ustalenia dr Moniki Sus dotyczące chociażby implikacji członkostwa akcesji Polski do UE, które w jej ocenie przyczyniło się do procesu transformacji polskiej polityki zagranicznej wobec Europy Wschodniej (The Polish foreign

policy after 2004: How European is it really? The case of the eastern dimension of the ENP, w: I.P. Karolewski, M. Sus (red.), *The Transformative Power of Europe. The Polish case*, Baden-Baden 2015, s. 166-187).

Kolejny trzeci obszar tematyczny obejmuje problematykę doradztwa w polityce zagranicznej i stanowi rezultat kilkuletnich badań Habilitantki podjętych na wczesnym etapie rozwoju naukowego. Doradztwo rozumiane jako różnorodne formy dostarczania wiedzy politykom, administracji społeczeństwu oparte na gruntownie przeprowadzone analizy naukowe stanowi przedmiot dywagacji w kilku publikacjach dr Moniki Sus. Wśród nich wyróżnić należy monografię zatytułowaną *Doradztwo w polityce zagranicznej Polski i Niemiec. Inspiracje dla Polski na przykładzie wybranych ośrodków eksperckich* powstałą na podstawie rozprawy doktorskiej. Uwzględniając różnice dzielące polską i niemiecką scenę polityczną w publikacji tej Habilitantka dąży do określenia przyczyn asymetrii między sektorami doradztwa w tych dwóch krajach oraz do wskazania możliwych barier w rozwoju tego procesu w Polsce. Intencją pracy – jak deklaruje dr Monika Sus - była analiza uwarunkowań, jakie towarzyszą powstawaniu ośrodków analitycznych oraz wskazanie tych, które mogą pozytywnie stymulować oraz takich, które mogą hamować proces rozwoju rynku doradztwa politycznego. Walorem publikacji wartym podkreślenia jest propozycja inkorporacji niektórych niemieckich rozwiązań do polskiej rzeczywistości, przy zachowaniu i uwzględnieniu specyfiki. Trudno się również nie zgodzić z opinią Habilitantki na temat przyczyn ograniczających rozwój doradztwa w Polsce. Zaliczając do nich m.in. kulturę polityczną, sposób finansowania jak również zorientowanie metod doradczych na adresatów. Podzielam dokonaną przez Habilitantkę egzegezę przyczyn niesatysfakcjonującego wpływu ośrodków eksperckich na ten wymiar aktywności państwa, które ta wiąże zarówno z funkcjonowaniem ośrodków doradczych, ich możliwościami i zasobami, jak również ze sposobem postrzegania ich roli przez tych, którzy z owego doradztwa winni korzystać, acz nie korzystają, bądź postrzegają opinie ekspertów jako nieistotne w procesie decydowania politycznego.

Czwarty, ostatni obszar naukowych zainteresowań dr Moniki Sus dotyczy współczesnych relacji polsko-niemieckich, ich charakteru i dynamiki, czynników warunkujących. We wskazanym w autoreferacie wykazie publikacji wpisującym się w ten obszar naukowych doświadczeń Habilitantki znajdują się również prace wykraczające poza polsko-niemieckie odniesienia. Dotyczą takich kwestii jak np. ewolucja niemieckich partii politycznych, specyfika niemieckiej sceny politycznej, problem przywództwa politycznego.

Wskazane przez Habilitantkę publikacje pełniące funkcję wspierającą dla cyklu głównego cechuje naukowa rzetelność, metodologiczna i koncepcyjna poprawność. Sposób dowodzenia i naukowa narracja wskazują na dojrzałość naukową Habilitantki, umiejętność wnioskowania i prognozowania.

Łącznie cały dorobek Habilitantki obejmuje 48 publikacji poza cyklem i 13 w cyklu (razem 61 pozycji), w tym 40 pozycji jest w języku angielskim, 4 w języku niemieckim, 1 jest dwujęzyczna oraz 16 jest w języku polskim. Liczba publikacji wskazana przez Habilitantkę potwierdza jej naukowe zaangażowanie, systematyczność i ciągłość prowadzonych badań. Łączna wartość punktowa dorobku, liczona dla publikacji po doktoracie i według wytycznych opublikowanych przez MNiSW w grudniu 2019 roku wynosi 2075 punktów i jest imponującym wynikiem. Według Google Scholar na dzień składania wniosku Habilitantka miała 142 cytowania (h-indeks: 7), według bazy Scopus: 24 cytowania, h-indeks: 4. Zaktualizowane dane (na dzień 6.10.2020) wskazują na przyrost liczby cytowań w bazie Scopus do 35, h-indeks – 4, zaś ilość cytowań według bazy Google Scholar wynosi 190, h – indeks 7. Powyższe dane wskazują na systematyczne umacnianie znaczenia pracy i osiągnięć naukowych Habilitantki, i tym samym pozycji w środowisku naukowym krajowym i międzynarodowym.

Przedstawiony do oceny dorobek – co należy wyartykułować – ma charakter międzynarodowy. Jest to konsekwencja zaangażowania Habilitantki w różne przedsięwzięcia naukowe o międzynarodowym wymiarze i jej współpracy z kilkoma europejskimi ośrodkami akademickimi.

IV. Ocena aktywności naukowej w więcej, niż w jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

W okresie 2009-2019 (w okresie po doktoracie) aktywność naukowa Habilitantki obejmowała zatrudnienie w placówkach polskich i zagranicznych, a także współpracę międzynarodową z prestiżowymi ośrodkami zagranicznymi, w tym w USA i Kanadzie. W ramach prowadzonych badań Habilitantka odbywała staże, wizyty studyjne oraz realizowała dłuższe pobyty badawcze. W autoreferacie wykatalogowane zostały chronologicznie jej pobyty naukowe w ośrodkach zagranicznych począwszy od 2006 roku. Ja zwrócę uwagę na te, które miały miejsce po obronie doktoratu, i które służyły ugruntowaniu wiedzy i kompetencji naukowo-badawczych (część została potwierdzona stosownymi zaświadczeniami dołączonymi do dokumentacji). W tym miejscu wskażę tylko na kilka (nie wartościując ich), w tym na miesięczny pobyt w 202 roku w Centre Canadien d'études Allemandes et

Européennes na Uniwersytecie w Montrealu (pobyt badawczy w ramach stypendium Niemieckiej Wymiany Akademickiej DAAD), kilkumiesięczny pobyt w Europejskim Instytucie Uniwersyteckim we Florencji w 2013 roku (pobyt badawczy w ramach programu „Badania letnie” (stypendium natolińskie), prowadzonego przez Centrum Europejskie Natolin), kilkuletnią współpracę (2015-2019) z Hertie School w Berlinie na stanowisku pracownika naukowego z jednoczesną afiliacją na LSE w Londynie. Na podkreślenie zasługuje również prowadzona od stycznia 2020 roku współpraca z Hertie School w charakterze naukowca goszczącego i kierowanie własnym projektem badawczym: Polska i Niemcy w Unii Europejskiej – nowe formy i modele stosunków bilateralnych w polityce zagranicznej i współpracy transgranicznej, finansowanym przez Polsko-Niemiecką Fundację Naukową.

Wyróżniona powyżej aktywność Habilitantki w zakresie szeroko rozumianej współpracy naukowej z ośrodkami i instytucjami nauki w Europie i poza jej granicami jest godna podkreślenia, i posłużyła o czym świadczy jej aktywność publikacyjna do rozwoju kariery naukowej.

V. Ocena dorobku dydaktycznego

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka prowadziła różnego rodzaju aktywność dydaktyczną, która skorelowana była z prowadzonymi przez nią badaniami naukowymi. Dla przykładu pełniła rolę trenera kompetencji miękkich z zakresu wielokulturowości i zarządzania konfliktami dla programu „Kulturweit” prowadzonego przez UNESCO i Urząd Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec oraz dla Fundacji im. Roberta Boscha realizując ponad 40 prowadzonych seminariów w 15 krajach europejskich i pozaeuropejskich. Współtworzyła programy studiów licencjackich i magisterskich na kierunku „Dyplomacja Europejska” w latach 2011 – 2012 w CSNE i na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Pracując na Uniwersytecie Wrocławskim w latach 2006 – 2014 prowadziła kilka przedmiotów na studiach stacjonarnych licencjackich i magisterskich na kierunku „Dyplomacja Europejska” i „Stosunki Międzynarodowe”, m.in. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych, Wprowadzenie do integracji europejskiej, Instytucje i procesy decyzyjne Unii Europejskiej, Organizacje międzynarodowe, Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa UE, Prezentacje publiczne, Współczesna dyplomacja, Organizacje pozarządowe w Polsce i w Niemczech. Od 1 stycznia 2019 jako wykładowca w Krajowej Wyższej Szkole Administracji Publicznej prowadzi przedmiot „EU’s foreign and security policy”.

Powyżej wskazana aktywność dydaktyczna jest satysfakcjonująca. Zaangażowanie Habilitantki nie ograniczało się jedynie do tradycyjnej roli wykładowcy, ale również uczestniczyła w konstruowaniu nowych ofert programowych dla studentów (brak jest dokumentów poświadczających powyższą aktywność).

VI. Ocena aktywności w zespołach badawczych, osiągnięć dorobku organizacyjnego, aktywności eksperckiej i popularyzującej naukę

Habilitantka uczestniczyła w licznych zespołach badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych i zagranicznych. W okresie podoktorskim zrealizowała 3 projekty, jeden sfinansowany przez Fundację Friedricha Eberta oraz dwa przez Narodowe Centrum Nauki. Obecnie realizuje dwa kolejne projekty w ramach Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki oraz projekt finansowany przez Narodowe Centrum Nauki. Kolejne dwa projekty zostały złożone (jeden do Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki, drugi w ramach konkursu Hirozon2020).

W latach 2019 – 2020 współorganizowała liczne wydarzenia w kraju i zagranicą, w tym konferencje, warsztaty, seminaria, Szkołę Letnią. Zasiadała w komitetach organizacyjnych m.in. I Zjazdu Niemcoznawców we Wrocławiu w 2010 roku, była również członkinią Komitetu Organizacyjnego i moderatorką międzynarodowej szkoły letniej „Trójkąt Weimarski i sąsiedzi. Sąsiedztwo zobowiązuje” w Krzyżowej w 2011 roku; organizatorką i moderatorką konferencji „Traktat Lizboński a prezydencja Polski w Radzie Unii Europejskiej”, we współpracy z Instytutem Spraw Publicznych i Ministerstwem Spraw Zagranicznych we Wrocławiu w 2011 roku; w latach 2011 – 2012 była organizatorką i moderatorką cyklu spotkań z dyplomatami i europosłami dotyczących polskiej Prezydencji w Radzie UE, organizowanego w CSNE we Wrocławiu. Była również pomysłodawczynią i organizatorką merytoryczną warsztatów w ramach „Dahrendorf Foresight Project”, które odbywały się od czerwca 2015 do grudnia 2016 roku w Berlinie w Hertie School; pomysłodawczynią i organizatorką merytoryczną konferencji “Understanding the EU’s Foreign and Security and Defence Policy in Times of Crisis” w 2018 roku (Europejski Instytut Uniwersytecki, Florencja). W 2018 roku zorganizowała konferencję “How to examine bilateral relationship among the European countries – new approaches and challenges” (Uniwersytet Wrocławski). W tym samym roku w ramach Hertie School była pomysłodawczynią i organizatorką merytoryczną warsztatów w ramach „Dahrendorf Foresight Project” dotyczących „European Security 2030”. Rok później, w 2019 roku w Hertie School zorganizowała konferencję „Bilateral relationships among EU countries. New

approaches and challenges”, a w 2020 roku zorganizowała konferencję: „Poland and Germany in the European Union. The multi-dimensional dynamics of bilateral relations (Wrocław, Biuro Parlamentu Europejskiego).

Wskazana powyżej aktywność potwierdza umiejętności organizacyjne Habilitantki, kreatywność, zdolność do aktywizowania innych i pracy w zespole.

Ważnym elementem naukowej aktywności badacza jest udział w konferencjach naukowych, sympozjach, zjazdach, kongresach, podczas których prezentowane są wyniki badań. Habilitantka zwraca na to uwagę w początkowej części autoreferatu, kiedy sygnalizuje o prezentowaniu przez nią naukowych ustaleń płynących z prezentowanego cyklu i dołącza informację o wystąpieniach na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych (pkt 4, II.5. Wykazu osiągnięć naukowych lub artystycznych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny). Łącznie uczestniczyła 38 konferencjach, w tym 15 krajowych i 23 międzynarodowych.

Na uwagę zasługuje aktywność ekspercka i popularyzująca naukę, która obejmuje autorstwo 4 ekspertyz oraz 8 wystąpień na debatach politycznych i udział w panelach eksperckich w kraju (Warszawa, Wrocław) i zagranicą (Budapeszt, Waszyngton, Bratysława, Sofia, Berlin). Wystąpienia o tym charakterze wykatalogowano w autoreferacie.

Habilitantka wykazała członkostwo w kilku towarzystwach naukowych, a mianowicie w International Studies Association (ISA), ECPR Standing Group on the EU, European International Studies Association (EISA), European Initiative on Security, British International Studies Association (BISA), Polskie Towarzystwo Studiów Europejskich, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych.

VII. Pozostała aktywność

Habilitantka w dołączonym wykazie aktywności wskazała na udział w radach naukowych, w tym w radzie naukowej czeskiego czasopisma „Czech Journal of International Relations”, Serii „Polska – Niemcy – Europa. Materiały dydaktyczne”, Serii „Niemcy (nie)znane”.

Recenzowała 25 artykułów w polskich czasopismach (m.in. „Politeja”, „Rocznik Integracji Europejskiej”, „Studia Międzynarodowe”, „Polish Yearbook of International Law”) oraz zagranicznych (m.in. „The British Journal of Politics and International Relations”, „The Hague Journal of Diplomacy”).

Uczestniczy w pracach badawczych zespołów innych niż wymienione powyżej, mowa chociażby o udziale w sieci badawczej COST, polsko-niemieckiej Grupy Kopernika ”.

Jest ekspertką zarejestrowaną przez Narodową Agencję Wymiany Narodowej do oceny w ramach programów Umiejdzynarodowienie Uczelni oraz Mobilność doktorantów o Kadry Akademickiej.

W autoreferacie wskazuje również na współpracę z otoczeniem społecznym i gospodarczym a potwierdzeniem mają być opracowane na zamówienie instytucji ekspertyzy, w tym dwie zlecone przez Polską Fundację im. Roberta Schumana, jedna zlecona przez Departament Strategii i Planowania Polityki Zagranicznej MSZ oraz jedna przygotowana na rzecz Ośrodka Studiów Wschodnich.

Konkluzja

Doktor Monika Sus ponad wszelką wątpliwość spełnia wymogi ustawowe stanowiące warunek konieczny w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Wskazane przez Nią osiągnięcie naukowe w postaci cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych wnoszą znaczący wkład w rozwój nauk o polityce i administracji, cechuje go innowacyjne podejście i odpowiada on wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Pozostały Jej dorobek także należy ocenić wysoko, jako niezwykle wartościowy pod względem metodologicznym i koncepcyjnym, cechujący się wyrazistością tematyczną i teoretyczną spójnością, zaś aktywność naukową, realizowaną w więcej niż jednej uczelni, czy instytucji naukowej można uznać za istotną, świadczącą o posiadanych przez Habilitantkę kompetencjach. Podkreślenia wymaga realizowana międzynarodowa współpraca naukowo-badawcza, dynamika publikacyjna oraz lokowanie publikacji w czasopismach o międzynarodowym charakterze. Doświadczenie dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzatorskie Habilitantki wymagają również zauważenia.

Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN o dopuszczenie dr Moniki Sus do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego i jednoznacznie opowiadam się za przyznaniem Doktor Monice Sus stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Szczecin, 09.01.2021

Renata Polpikow'ska